

Tao Absolut

Calea subtilă către iubire,
fericire și adevăr

Despre *TAO TE CHING*, de Lao Tzu

OSHO

Traducere:
Carmen Ștefania Usta

EDITURA MIX
CRISTIAN 2016

Culegere: Carmen Ștefania Usta
Tehnoredactare: Florin Druțu
Corectură text: Tudor Chirilă
Concept grafic/ Design: Ciprian Burcovschi
Consilier editorial: Florin Zamfir

Autorul și editorul nu dau niciun fel de garanții exprese sau implicite referitoare la conținutul acestei cărți. Prin urmare, cititorul își asumă întreaga responsabilitate pentru utilizarea informațiilor cuprinse în această carte.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
OSHO

Tao absolut : calea subtilă către iubire, fericire și adevăr /
Osho ; trad.: Carmen Ștefania Usta ; ed.: Florin Zamfir. - Cristian :
Mix, 2016

ISBN 978-606-8460-53-6

I. Usta, Carmen Ștefania (trad.)
II. Zamfir, Florin (ed.)

294.3

Copyright @ 1975, 2009 OSHO International Foundation, Switzerland.
Pentru mai multe informații vizitați www.osho.com copyrights

Titlul original: ABSOLUTE TAO: Subtle is the way to love, happiness and truth

Această carte cuprinde transcrierea seriei de discursuri cunoscute sub numele de Absolutul Tao, ținute în public de Osho. Toate discursurile lui Osho au fost publicate integral sub formă de carte tipărită, dar sunt disponibile și sub formă înregistrată audio. Înregistrările audio și arhiva completă a textelor pot fi găsite în Biblioteca Osho la www.osho.com/library.

OSHO este o marcă înregistrată a Osho International Foundation. Pentru mai multe informații vizitați www.osho.com/trademark.

Romanian translation: Copyright © 2016 Editura Mix.
Toate drepturile asupra prezentei ediții în limba română aparțin în exclusivitate Editurii Mix.

Pentru informații actuale și comenzi vizitați site-ul nostru:
www.edituramix.ro sau contactați-ne la:
tel.: 0720 499 494; fax: 0268 257 811
e-mail: contact@edituramix.ro

CUPRINS

Prefață	vii
CAPITOLUL 1 Despre tao absolut	1
CAPITOLUL 2 O viață obișnuită	31
CAPITOLUL 3 Despre caracterul lui tao	59
CAPITOLUL 4 Spațiu gol	91
CAPITOLUL 5 Pericolele succesului în exces	119
CAPITOLUL 6 Nu există niciun înțeles	147
CAPITOLUL 7 Despre utilitatea neființei	169
CAPITOLUL 8 Starea de martor	189
CAPITOLUL 9 Despre înțelepții din vechime	213
CAPITOLUL 10 Înțelepciune și înțelegere	243
Despre autor	271
Centrul internațional de meditație Osho	273
Alte cărți de Osho	277

Prefață

Tao este un alt nume pentru Dumnezeu, mult mai frumos decât Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu, cuvântul Dumnezeu, a fost exploatat prea mult de către preoți. Aceștia au exploatat în numele lui Dumnezeu atât de multă vreme, încât până și cuvântul însuși a ajuns să fie contaminat – a devenit dezgustător. Orice om inteligent îl va evita, fiindcă îi amintește de toate prostiile care au avut loc pe pământ, de-a lungul timpului, în numele lui Dumnezeu, în numele religiei. Mai mult rău a avut loc în numele lui Dumnezeu decât în numele a orice altceva.

În acest sens, tao e imens de frumos. Nu poți să te închini lui tao, fiindcă tao nu-ți inspiră ideea de persoană. E doar un principiu, nu o persoană. Nu poți să te închini unui principiu – nu poți să te rogi lui tao. Va părea ridicol; va fi ceva cu totul absurd, să te rogi unui principiu. Nu te rogi gravitației, nu poți să te rogi teoriei relativității.

Tao înseamnă pur și simplu principiul ultim care îngemănează întreaga existență. Existența nu este un haos; lucrul acesta e cert. Ea e un cosmos. Există în ea o ordine imensă, o ordine intrinsecă, iar numele pe care îl poartă acea ordine este tao. Tao înseamnă pur și simplu armonia întregului. Niciun templu n-a fost construit pentru tao; nu există statui,

rugăciuni, preoți, ritualuri – asta e frumusețea lui. De aceea eu nu îi spun doctrină, nu-i spun nici religie, ci spun că e înțelegere pură.

Osho
Tao: poarta de aur, Vol. 1

Despre tao cel absolut

Lao Tzu spune despre tao cel absolut:

*Tao care poate fi rostit
nu este tao cel absolut:*

Iar despre existența opușilor aflați în interdependență, el spune:

*Când oamenii Pământului cunosc
cu toții frumusețea ca fiind frumusețe,
apare (recunoașterea) urâteniei.
Când oamenii Pământului cunosc
cu toții binele ca fiind bine,
apare (recunoașterea) răului.*

*De aceea:
ființa și nonființa depind una de alta întru creștere;
greul și ușorul depind unul de altul întru desăvârșire;
lungul și scurtul depind unul de altul întru contrast;
înaltul și scundul depind unul de altul întru poziție;*

*tonurile și vocea depind unele de altele
întru armonie;
în față și în spate depind unul de altul
întru companie.*

Astfel Înțeleptul:

*Se ocupă de treburi fără să acționeze;
predică doctrina fără cuvinte.*

*Toate lucrurile se ivesc,
dar el nu-și întoarce fața de la ele;
el le dă viață, dar nu pune stăpânire pe ele;
acționează, dar nu își însușește;
realizează, dar nu își revendică meritul.*

*Și tocmai pentru că nu își revendică
meritul câtuși de puțin,
meritul nu-i poate fi luat.*

Vorbesc despre Mahavira fiindcă face parte din datoria mea; inima mea nu e niciodată cu el. E prea matematic. Nu e mistic, nu are o poezie a ființei. E măreț, iluminat, dar e ca un vast deșert; nu ai cum să dai nici măcar peste o singură oază în el. Dar pentru că m-am născut jainist, trebuie să plătesc unele datorii. Vorbesc despre el din datorie, dar inima mea nu e acolo; vorbesc numai din minte. Când vorbesc despre Mahavira, vorbesc ca unul din afară. El nu e în mine, iar eu nu sunt în el.

Același lucru este valabil în cazul lui Moise și al lui Mahomed. Nu simt nevoia să vorbesc despre ei; n-am vorbit despre ei. Dacă nu m-aș fi născut jainist, n-aș fi vorbit nici despre Mahavira. De multe ori, discipolii mei mahomedani sau discipolii mei evrei vin la mine și mă întreabă: „De ce nu vorbești despre Mahomed sau despre Moise?” E dificil să le explic. De multe ori, uitându-mă la fețele lor, hotărâsc că voi

vorbi; de multe ori trec iar și iar prin cuvintele lui Moise și ale lui Mahomed, și din nou amân să vorbesc despre ei. Aceștia nu fac să sune niciun clopoțel în inima mea. N-ar fi ceva viu – dacă aș vorbi, ar fi ceva mort. Nici măcar nu simt vreo datorie față de ei așa cum o simt față de Mahavira.

Aparțin cu toții aceleiași categorii: sunt prea calculați, extremiști; ratează extrema opusă. Sunt note singulare, nu armonii, nu simfonii. O notă singulară are frumusețea ei – o frumusețe austeră – dar e monotonă. O dată la un anumit răstimp merge, dar dacă continuă, te plictisești; ai vrea să înceteze. Personalitățile lui Mahavira, a lui Moise și a lui Mahomed sunt precum note singulare: simple, austere, chiar frumoase, din când în când. Dar dacă i-aș întâlni pe Mahavira, pe Moise sau pe Mahomed pe stradă, i-aș saluta respectuos și aș fugi.

Vorbesc despre Krishna. E multidimensional, supraomnesc, miraculos, dar pare mai degrabă un mit decât un om real. E atât de extraordinar încât nu poate exista. Pe acest pământ, oameni atât de extraordinari nu pot exista, ei există numai ca un vis. Iar miturile nu sunt altceva decât vise colective. Întreaga umanitate le-a visat – frumoase, dar cu neputință de crezut. Vorbesc despre Krishna și-mi place s-o fac, dar îmi place așa cum îmi plac poveștile frumoase, așa cum îmi place să spun o poveste frumoasă. Însă nu e ceva cu prea multă semnificație – o bârfă cosmică.

Vorbesc despre Iisus Hristos. Simt o adâncă duioșie față de el. Mi-ar plăcea să sufăr împreună cu el și mi-ar plăcea să-i car crucea o bucată de drum, mergând umăr la umăr cu el. Dar rămânem paraleli, nu ne întâlnim niciodată. El e atât de trist, atât de împovărat – împovărat de nefericirile întregii umanități. Nu poate să râdă. Dacă mergi prea multă vreme alături de el, te vei întrista, îți vei pierde râsul. O atmosferă posomorâtă îl înconjoară. Am simțăminte față de el, dar n-aș vrea să fiu ca el. Pot să merg alături de el o vreme și să împart cu el povara lui, dar după aceea drumurile noastre se despart. Avem

căi diferite. El e bun, dar prea bun, aproape neomenesc de bun.

Vorbesc despre Zarathustra – foarte rar, dar îl iubesc ca pe un prieten. Poți să râzi împreună cu el. Nu e moralist, nu e puritan; se poate bucura de viață și de tot ceea ce oferă viața. Un prieten bun; ai putea fi împreună cu el pentru totdeauna, dar e doar un prieten. Prietenia e bună, dar nu suficientă.

Vorbesc despre Buddha – îl iubesc. L-am iubit de-a lungul secolelor, pe parcursul multor vieți. E imens de frumos, extraordinar de frumos, superb. Dar nu e pământean, nu pășește pe pământ. Zboară pe cer și nu lasă urme. Nu poți să-l urmezi, nu știi niciodată pe unde ar putea fi. E ca un nor. Uneori îl întâlnești, dar e doar din întâmplare. Și e atât de rafinat încât nu poate prinde rădăcini în acest pământ. E merit unui cer mai înalt. În felul acesta, e unilateral. Pământul și cerul nu se întâlnesc în el. E celest, dar lipsește partea pământeană. E precum o flacăra, frumos – dar nu există untdelemn, nu există vas. Vezi flacăra, dar ea se ridică tot mai sus și mai sus, n-o ține nimic pe pământ. Îl iubesc, vorbesc despre el din inimă, dar rămâne totuși o distanță. Distanța aceasta rămâne întotdeauna în fenomenul iubirii; te apropii tot mai mult și mai mult, dar chiar și în apropierea aceea rămâne o distanță. De aici vine nefericirea tuturor celor care iubesc.

Vorbesc despre Lao Tzu într-un fel cu totul diferit. Nu am niciun fel de relație cu el, fiindcă chiar și pentru a avea o relație e nevoie de o distanță. Nu-l iubesc, căci cum ai putea să te iubești pe tine însuși? Când vorbesc despre Lao Tzu, vorbesc ca și cum aș vorbi despre mine însumi. Ființa mea e una și aceeași cu a lui. Când vorbesc despre Lao Tzu, e ca și cum m-aș uita în oglindă: cea reflectată e propria mea față. Când vorbesc despre Lao Tzu, sunt cu el în mod absolut. Nici chiar să spun „cu el în mod absolut” nu e adevărat – eu sunt el, el e eu.

Istoricii se îndoiesc cu privire la existența lui. Eu nu mă pot îndoii de existența lui, căci cum aș putea să mă îndoiesc de propria mea existență? În momentul în care eu am fost posibil,

el a fost real pentru mine. Chiar dacă istoria dovedește că el n-a existat niciodată, pentru mine nu contează; trebuie să fi existat fiindcă exist eu – eu sunt dovada. Pe parcursul zilelor următoare în care voi vorbi despre Lao Tzu, nu va fi ca și cum aș vorbi despre altcineva. Vorbesc despre mine însumi – ca și cum Lao Tzu ar vorbi sub un nume diferit, sub o *nama-rupa* diferită, o încarnare diferită.

Lao Tzu nu e ca Mahavira, nu e deloc matematic, și cu toate acestea e foarte, foarte logic în nebunia lui. Are o logică nebună! Când vom pătrunde în spusele lui, veți începe să o simțiți; nu e foarte evidentă, nu e vizibilă din prima. El are o logică a lui: logica absurdității, logica paradoxului, logica unui nebun. Lovește tare.

Logica lui Mahavira poate fi înțeleasă chiar și de orbi. Pentru a înțelege logica lui Lao Tzu va trebui să-ți crezi ochi. E foarte subtilă. Nu e logica obișnuită a logicienilor; e logica unei vieți ascunse, a unei vieți foarte subtile. Tot ceea ce spune el e absurd la suprafață; dar în adâncul spuselor sale există o mare consecvență. Trebuie să pătrunzi în ea; trebuie să-ți schimbi mintea, dacă vrei să-l înțelegi pe Lao Tzu. Poți să-l înțelegi pe Mahavira fără să-ți schimbi cătuși de puțin mintea; așa cum ești, poți să-l înțelegi pe Mahavira. E pe aceeași linie cu tine. Indiferent cât de departe în fața ta s-ar afla, e pe aceeași linie cu tine, pe același drum cu tine.

Când încerci să-l înțelegi pe Lao Tzu, vezi că el se mișcă în zigzag. Câteodată îl vezi luând-o spre est, iar câteodată îl vezi luând-o spre vest, fiindcă el spune că estul e vest și vestul e est, că estul și vestul sunt totuna. El crede în unitatea contrariilor. Și așa e viața.

Așa că Lao Tzu nu e decât un purtător de cuvânt al vieții. Dacă viața e absurdă, Lao Tzu e absurd; dacă viața are o logică absurdă, Lao Tzu are aceeași logică. Lao Tzu nu face decât să reflecte viața. El nu-i adaugă nimic, nu alege din ea nimic în mod special. El doar acceptă tot ceea ce este.

E simplu să vezi spiritualitatea lui Buddha, e foarte simplu; e imposibil să n-o vezi, fiindcă el e atât de extraordinar. Dar e dificil să vezi spiritualitatea lui Lao Tzu. El e atât de obișnuit, e un om la fel ca tine. Va trebui să îți dezvolti înțelegerea. Buddha trece pe lângă tine – recunoști imediat că o ființă umană superioară a trecut pe lângă tine. El are în jurul lui strălucirea unei ființe umane superioare. E greu să îți scape, e aproape imposibil să-ți scape. Dar Lao Tzu ar putea să-ți fie vecin. Poate că l-ai ratat fiindcă e atât de obișnuit, e atât de extraordinar de obișnuit. Și tocmai în asta stă frumusețea.

Să devii extraordinar e lucru simplu: nu e nevoie decât de efort, de rafinament, de cultivare. E o disciplină interioară adâncă. Poți să devii foarte, foarte rafinat, ceva absolut nepământean. Dar să fii obișnuit e realmente lucrul cel mai extraordinar. Niciun efort nu-ți va fi de ajutor; e nevoie de o absență a efortului. Nicio practică nu-ți va fi de ajutor, nicio metodă, niciun mijloc, ci doar înțelegerea. Nici măcar meditația nu-ți va fi de vreun ajutor. Ca să devii un Buddha, meditația îți va fi de ajutor. Ca să devii un Lao Tzu, nici măcar meditația nu te va ajuta – ci doar înțelegerea. Să înțelegi viața așa cum e ea și s-o trăiești cu curaj; să nu fugi de ea, să nu te ascunzi de ea, s-o înfrunți cu curaj, oricum ar fi, bună sau rea, divină sau malefică, rai sau iad.

E foarte greu să fii un Lao Tzu sau să recunoști un Lao Tzu. De fapt, dacă poți să recunoști un Lao Tzu, ești deja un Lao Tzu. Ca să-l recunoști pe Buddha nu e nevoie să fii un buddha, dar ca să-l recunoști pe Lao Tzu trebuie să fii un lao tzu – altminteri e imposibil.

Se spune despre Confucius că s-ar fi dus să-l întâlnească pe Lao Tzu. Lao Tzu era bătrân, Confucius era mai tânăr. Lao Tzu era aproape necunoscut, Confucius era cunoscut aproape de toată lumea. Regii și împărații îl chemau la curtea lor; înțelepții veneau la el să-i ceară sfatul. Era cel mai înțelept om

din China pe vremea aceea. Încetul cu încetul, el trebuie să fi simțit că înțelepciunea lui le era poate de folos altora, dar că el nu era beatific, nu ajunsese nicăieri. Devenise un expert, poate de folos altora, dar nu de folos lui însuși.

Așa că a început o căutare secretă pentru a găsi pe cineva care l-ar putea ajuta. Înțelepții obișnuiți n-ar fi putut, pentru că ei veneau de regulă la el să-i ceară sfatul. Marii învățați n-ar fi putut; ei veneau la el să-i ceară părerea în legătură cu problemele lor. Dar trebuia să existe cineva, undeva – viața e imensă. A început o căutare secretă.

Și-a trimis discipolii să găsească pe cineva care i-ar putea fi de ajutor, iar aceștia au venit cu informația că trăia pe lume un om – nimeni nu știa cum îl cheamă – cunoscut ca Bătrânul. Lao Tzu înseamnă Bătrânul. Cuvântul acesta nu reprezintă numele lui; nimeni nu-i știe numele. Era un om atât de necunoscut încât nimeni nu știe unde s-a născut, nimeni nu știe din cine s-a născut; cine a fost tatăl său sau cine a fost mama sa. Pentru că nimeni nu știa... Trăise nouăzeci de ani, dar numai ființe omenești foarte rare îl întâlniseră, ființe foarte rare, care aveau altfel de ochi și perspective de așa natură încât îl puteau înțelege. El era numai pentru cei foarte rari. Un om atât de obișnuit, dar numai pentru mințile omenești cele mai rare.

Auzind vestea că există un om cunoscut ca Bătrânul, Confucius s-a dus să-l cunoască. Când l-a întâlnit pe Lao Tzu, a simțit că acesta era un om de o mare înțelegere, de o mare integritate intelectuală, de o mare perspicacitate logică, un geniu. A simțit că era ceva acolo, dar n-a putut să își dea seama ce. În mod vag, misterios, era ceva; omul acesta nu era un om obișnuit, cu toate că părea absolut obișnuit. Era ceva ascuns; purta în el o comoară.

Confucius l-a întrebat: „Ce spui despre moralitate? Ce spui despre modul în care să fie cultivat un bun caracter?” – fiindcă el era un moralist și credea că dacă cultivi un caracter bun, aceasta este realizarea supremă.

Lao Tzu a râs tare și a zis: „Dacă ești imoral, numai atunci se pune problema moralității. Iar dacă nu ai nici urmă de caracter, numai atunci te gândești la caracter. Un om cu caracter nici măcar nu-și dă seama că există caracter. Un om cu moralitate nu știe ce înseamnă cuvântul *moral*. Așa că nu fi prost! Și nu încerca să cultivi. Fii natural.”

Omul avea o energie atât de ieșită din comun, încât Confucius a început să tremure. Nu l-a putut suporta. A fugit. S-a speriat – așa cum te sperii pe marginea unei prăpăstii. Când s-a întors la discipolii care îl așteptau afară, sub un pom, acestora nu le-a venit să creadă. Omul acesta fusese la împărați, la împărății cei mai mari, și nu văzuseră în el nici urmă de agitație. Acum tremura și era ud leorcă de o sudoare rece. Nu le venea să creadă; ce se întâmplase? Ce îi făcuse acest om, Lao Tzu, învățătorului lor? L-au întrebat, iar el le-a zis: „Stați puțin. Lăsați-mă să mă adun. Omul ăsta e periculos.”

Iar despre Lao Tzu le-a zis discipolilor săi: „Am auzit despre animale mari, precum elefanții, și le știu umbletul. Și am auzit despre animale ascunse în mare, și știu cum înoată. Și am auzit despre păsări mari care zboară la mii de kilometri înălțime de pământ, și știu cum zboară. Dar omul acesta e un dragon. Nimeni nu știe cum umblă. Nimeni nu știe cum trăiește. Nimeni nu știe cum zboară. Nu vă duceți niciodată aproape de el; e ca un abis. E ca o moarte.”

Aceasta este definiția unui maestru: un maestru e ca o moarte. Dacă te apropii de el, dacă te duci prea aproape de el, te vei simți cuprins de frică, un tremur va pune stăpânire pe tine. Vei fi posedat de o frică necunoscută, ca și cum ai fi pe punctul să mori. Se spune despre Confucius că nu s-a mai dus niciodată să-l vadă pe bătrânul acesta.

Lao Tzu a fost obișnuit într-un anume sens. Iar într-un alt sens a fost cel mai extraordinar om. Nu a fost extraordinar ca Buddha; a fost extraordinar într-un fel cu totul diferit.

Extraordinaritatea lui nu era prea evidentă – era o comoară ascunsă. El n-a fost miraculos precum Krishna, n-a făcut niciun fel de miracole, dar întreaga lui ființă era un miracol: felul în care mergea, felul în care arăta, felul în care era. Întreaga lui ființă era un miracol.

N-a fost trist ca Iisus; putea să râdă, putea să râdă din toată inima. Se spune că s-a născut râzând. Copiii se nasc plângând. Despre el se spune că s-a născut râzând. Și eu simt că lucrul acesta trebuie să fie adevărat; un om ca Lao Tzu trebuie să se fi născut râzând. El nu e trist ca Iisus. El poate să râdă, și să râdă strașnic, dar în adâncul râsului său e tristețe, o compasiune – o tristețe legată de voi, de întreaga existență. Râsul lui nu e superficial. Zarathustra râde, dar râsul lui e diferit, nu există tristețe în el.

Lao Tzu e trist ca Iisus și totuși nu e trist ca Iisus; Lao Tzu râde ca Zarathustra și totuși nu râde ca Zarathustra. Tristețea lui are un răs, iar râsul lui are o tristețe. El e întâlnirea dintre contrarii. E o armonie, o simfonie.

Rețineți lucrul acesta: comentariile mele nu sunt legate de el. Între mine și el nu există distanță. El vă vorbește prin mine – un corp diferit, un nume diferit, o încarnare diferită, dar același spirit.

Acum ne vom ocupa de sutra:

*Tao care poate fi rostit
nu este tao cel absolut;*

Mai întâi să vă spun cum au ajuns aceste sutre să fie scrise, căci asta vă va ajuta să le înțelegeți. Vreme de nouăzeci de ani a trăit Lao Tzu – de fapt, el n-a făcut nimic altceva decât să trăiască. A trăit total. De multe ori, discipolii lui îi cereau să scrie, dar el le răspundea de fiecare dată: „Tao care poate fi spus nu este adevăratul tao, adevărul care poate fi spus devine imediat neadevărat.” Așa că nu zicea nimic, nu scria nimic. Și atunci ce

faceau discipolii alături de el? Erau pur și simplu în prezența lui. Asta înseamnă *satsang* – faptul de a fi cu el. Trăiau alături de el, se mișcau alături de el, se impregnau pur și simplu de ființa lui. Fiind în prezența lui, încercau să fie deschiși față de el. Fiind în prezența lui, încercau să nu se gândească la nimic. Fiind în prezența lui, deveneau din ce în ce mai tăcuți. În tăcerea aceea el ajungea la ei, venea la ei și le bătea la ușă.

Vreme de nouăzeci de ani a refuzat să scrie sau să spună ceva. Aceasta este atitudinea lui fundamentală: că adevărul nu poate fi spus și adevărul nu poate fi predat ca învățătură. În momentul în care spui ceva despre adevăr, el nu mai e adevărat, simpla rostire a lui îl face să fie fals. Nu-l poți preda ca învățătură. Cel mult îl poți indica. Iar indicația aceea ar trebui s-o reprezinte însăși ființa ta, viața ta întregă – adevărul nu poate fi indicat prin cuvinte. El era împotriva cuvintelor. Era împotriva limbajului.

Se spune că avea obiceiul să iasă în fiecare zi la plimbarea de dimineață, iar un vecin venea cu el. Știind prea bine că nu voia să vorbească, că era un om al tăcerii absolute, vecinul păstra întotdeauna tăcerea. Nici măcar un salut nu era permis, nici măcar să vorbească despre vreme nu era permis. Dacă ar fi spus „Ce dimineață frumoasă!”, ar fi însemnat o pălăvrăgeală prea mare. Lao Tzu făcea o plimbare lungă, mergea kilometri întregi, iar vecinul îl urma.

Ani de zile lucrurile au continuat astfel, dar s-a întâmplat odată ca un oaspete care stătea la vecin să vrea să vină și el, așa că vecinul l-a luat cu el. Acesta nu-l cunoștea pe Lao Tzu și nu-i știa felul de a fi. A început să se simtă sufocat, fiindcă gazda lui nu vorbea, Lao Tzu asta nu vorbea, iar el nu putea înțelege de ce erau atât de tăcuți – astfel că tăcerea a început să-l apese greu.

Dacă nu știi cum să fii tăcut, tăcerea te apasă. Faptul că spui diverse lucruri nu înseamnă că comunică, nu. Faptul că

spui diverse lucruri înseamnă că te ușurezi de o povară. De fapt, comunicarea nu e posibilă prin cuvinte; ci tocmai opusul e posibil – poți să eviți comunicarea. Poți să vorbești, și poți să crezi în jurul tău un ecran de cuvinte, așa încât situația reală nu poate fi cunoscută de ceilalți. Te înfășori ca într-o mantie în cuvintele tale.

Omul a început să se simtă dezgolit și sufocat și stinger; era penibil. Așa că a zis, când soarele răsărea: „Ce soare frumos. Iată! Ce soare frumos se ridică pe cer! Ce dimineață frumoasă!”

Atât a zis. Dar nimeni nu i-a răspuns, fiindcă vecinul, gazda lui, știa că lui Lao Tzu nu i-ar fi plăcut. Și bineînțeles că Lao Tzu n-a zis nimic, nu i-a răspuns.

Când s-au întors, Lao Tzu i-a zis vecinului: „De mâine încolo să nu-l mai aduci pe omul ăsta. Prea pălăvrăgește.” Iar el nu zisese decât atât: „Ce soare frumos”, sau „Ce dimineață frumoasă.” Într-o plimbare de de două-trei ore, doar atât spusese. Dar Lao Tzu a zis: „Nu-l mai aduce pe palavragiul ăsta cu tine. Vorbește prea mult, și vorbește degeaba – doar am și eu ochi și pot să văd că soarele răsare și e frumos. Ce nevoie e s-o spună?”

Lao Tzu a trăit în tăcere. A evitat întotdeauna să vorbească despre adevărul la care ajunsese și a respins întotdeauna ideea că ar trebui să scrie despre el, pentru generațiile care aveau să vină.

La vârsta de nouăzeci de ani, și-a luat rămas bun de la discipolii lui, spunându-le: „Acum plec în munți, plec în Himalaya. Mă duc acolo ca să mă pregătesc să mor. E bine să trăiești cu oamenii, e bine să fii în lume câtă vreme ești viu, dar când se apropie moartea, e bine să pleci în solitudine totală, ca să fii aproape de sursa originală în totala ta puritate și singurătate, necontaminat de lume.”

Discipolii s-au întristat foarte, foarte tare, dar ce puteau face? Au mers în urma lui cale de câteva sute de kilometri, după care Lao Tzu i-a convins, ușor-ușor, să se întoarcă.

Când să treacă granița era singur, iar grănicerul l-a întemnițat. Grănicerul era și el un discipol, și i-a zis: „Până când nu scrii o carte, n-am să te las să treci granița. Măcar atât trebuie să faci pentru umanitate. Scrie o carte. Aceasta este datoria pe care trebuie să o plătești, altminteri nu-ți dau voie să treci peste graniță.” Astfel, vreme de trei zile Lao Tzu a rămas întemnițat de propriul său discipol.

E un lucru foarte frumos. E un lucru care dovedește multă iubire. A fost forțat – și în felul acesta a luat naștere cărticica aceasta, cartea lui Lao Tzu, *Tao Te Ching*. A fost nevoit s-o scrie, fiindcă discipolul nu-i dădea voie să treacă granița. El era grănicerul și avea autoritate, putea să-i facă probleme, așa că Lao Tzu a fost nevoit să scrie cartea. În trei zile a terminat-o.

Aceasta este prima propoziție din carte:

*Tao care poate fi rostit
nu este tao cel absolut;*

Acesta e primul lucru pe care îl are de spus: că nimic din ceea ce poate fi spus nu are cum să fie adevărat. Aceasta este introducerea cărții. Ea are rolul de a te face vigilent: acum vor urma cuvinte, nu deveni victima lor. Adu-ți aminte de ceea ce este fără de cuvinte. Adu-ți aminte de ceea ce nu poate fi comunicat prin limbaj, prin cuvinte. Tao poate fi comunicat, dar poate fi comunicat numai de la ființă la ființă. Poate fi comunicat atunci când ești cu maestrul; stând pur și simplu cu maestrul, nefăcând nimic, nici măcar practicând ceva. În simpla prezență a maestrului el poate fi comunicat.

De ce nu poate fi spus adevărul? În ce constă dificultatea? Adevărul nu poate fi spus din mai multe motive. Primul motiv, cel fundamental, este acesta: adevărul se revelează întotdeauna în tăcere. Când vorbăria ta interioară a încetat, atunci ți se revelează. Și cum poți spune prin sunet ceea ce se revelează în tăcere? E o experiență. Nu e un gând. Dacă ar fi un gând,

ar putea fi exprimat, n-ar fi nicio greutate. Oricât de complicat sau de complex ar fi un gând, se poate găsi o cale de a-l exprima. Cea mai complexă teorie a lui Albert Einstein, teoria relativității, poate fi exprimată printr-un simbol. Nu e nicio problemă. Se poate ca ascultătorul să n-o înțeleagă; nu asta contează. Ea poate fi exprimată.

Se spune că pe când trăia Einstein, numai douăsprezece persoane din toată lumea l-au înțeles, au înțeles ce spunea. Dar chiar și atât e suficient. Dacă măcar o singură persoană poate înțelege, înseamnă că poate fi exprimată. Și chiar dacă nici măcar o singură persoană nu poate înțelege acum, poate că peste multe secole va exista o persoană care o va putea înțelege. Și în acest caz înseamnă că a fost exprimată. Însăși probabilitatea ca cineva s-o înțeleagă face ca ea să fi fost exprimată.

Dar adevărul nu poate fi exprimat, deoarece felul însuși în care se ajunge la el este reprezentat de calea tăcerii, a absenței sunetului, a absenței gândurilor. Poți ajunge la el prin non-minte, atunci când mintea dispăre. Și cum poți folosi ceva ce trebuie obligatoriu să dispară înainte să poți ajunge la adevăr? Mintea nu poate înțelege, mintea nu poate realiza; cum ar putea mintea să exprime? Adu-ți aminte de asta ca de o regulă: dacă mintea poate ajunge la el, mintea îl poate exprima; dacă mintea nu poate ajunge la el, mintea nu-l poate exprima. Orice limbaj e zadarnic. Adevărul nu poate fi exprimat.

Atunci ce au făcut toate scripturile lumii? Atunci ce face Lao Tzu? Atunci ce fac Upanișadele? Toate încearcă să spună ceva ce nu poate fi spus, în speranța că ar putea trezi în tine dorința de a afla acel ceva. Adevărul nu poate fi rostit, dar însuși efortul de a-l spune poate da naștere în ascultător dorinței de a cunoaște acel ceva care nu poate fi exprimat. Poate trezi în el o sete.

Setea există deja, ea are doar nevoie să fie provocată puțin. Tu ești deja însetat – cum s-ar putea altfel? Nu ești beatific, nu ești extatic – ești însetat. Inima ta e un foc arzând. Cauți ceva

care să-ți poată potoli setea, dar din cauză că n-ai găsit apa, n-ai găsit izvorul, încetul cu încetul ai încercat să reprimi setea însăși. E singura cale, altminteri e prea copleșitoare, nu te va lăsa deloc să trăiești. Așa că reprimi setea.

Un maestru ca Lao Tzu știe foarte bine că adevărul nu poate fi spus, dar efortul însuși de a-l spune va provoca în tine, va aduce la suprafață setea reprimată. Iar odată ce setea iese la suprafață, începe o căutare, o explorare. Și astfel te-a pus în mișcare.

*Tao care poate fi rostit
nu este tao cel absolut;*

Cel mult poate fi relativ.

De exemplu, îi putem spune unui orb ceva despre lumină, știind foarte bine că e imposibil să-i comunicăm ceva despre lumină, deoarece el nu a cunoscut-o niciodată. Dar ceva se poate spune despre lumină, se pot spune teorii despre lumină. Până și un orb poate deveni expert în ceea ce privește teoriile despre lumină; poate deveni expert cu privire la întreaga știință a luminii – nu e nicio greutate în asta – dar nu va înțelege ce este lumina. Va înțelege în ce constă lumina. Va înțelege fizica luminii, chimia luminii, va înțelege poezia luminii, dar nu va înțelege lumina ca fapt, nu va înțelege ce e lumina. Nu va înțelege experiența luminii. Așa că tot ceea ce i se spune unui orb despre lumină este doar relativ; e ceva despre lumină, nu e lumina însăși. Lumina nu poate fi comunicată.

Se poate spune câte ceva despre dumnezeire, dar dumnezeirea nu poate fi spusă; se poate spune ceva despre iubire, dar iubirea nu poate fi spusă. Acel „ceva” rămâne relativ. Totul va depinde de ascultător – de înțelegerea lui, de nivelul lui intelectual, de pregătirea lui, de dorința lui de a înțelege. Va depinde, de asemenea, de maestru – de modul lui de exprima, de căile prin care comunică. Rămâne relativ, depinzând

de multe lucruri, dar nu poate deveni niciodată experiența absolută. Acesta este primul motiv pentru care adevărul nu poate fi exprimat.

Al doilea motiv pentru care adevărul nu poate fi exprimat îl reprezintă faptul că adevărul este o experiență. Nicio experiență nu poate fi comunicată – nemaivorbind de adevăr. Dacă n-ai cunoscut iubirea niciodată, atunci când cineva îți va spune ceva despre iubire, vei auzi cuvântul, dar îți va scăpa înțelesul. Cuvântul e în dicționar; chiar dacă nu înțelegi, poți să cauți în dicționar și vei afla ce înseamnă. Dar înțelesul e în tine. Înțelesul vine prin experiență. Dacă ai iubit pe cineva, atunci cunoști înțelesul cuvântului *iubire*. Înțelesul literal e în dicționar, în limbaj, în gramatică. Dar înțelesul care ține de experiență, înțelesul existențial e în tine. Dacă ai trăit experiența, atunci cuvântul *iubire* nu va mai fi gol pentru tine; el va conține ceva. Dacă spun un lucru, acel lucru va fi gol de înțeles pentru tine atâta vreme cât nu vii cu propria ta experiență legată de el. Când vii cu experiența ta, el devine semnificativ; altminteri rămâne gol – cuvinte, cuvinte, doar cuvinte.

Cum poate adevărul să fie exprimat, când tu nu l-ai cunoscut? Nici în viața obișnuită nu poți vorbi despre un lucru pe care nu l-ai cunoscut prin experiență proprie. Poți transmite doar simple cuvinte. Recipientul va ajunge la tine, dar conținutul se va pierde. Un cuvânt gol va călători spre tine; îl vei auzi și vei crede că îl înțelegi deoarece cunoști înțelesul lui literal, dar adevăratul înțeles îți va scăpa. Înțelesul real, autentic vine prin experiență existențială. Trebuie să cunoști experiența, nu există altă cale. Nu există scurtături. Adevărul nu poate fi transferat. Nu poți să-l furi, nu poți să-l împrumuți, nu poți să-l cumperi, nu poți să jefuiești ca să-l obții, nu poți să implori să-l primești – nu ai cum. Până când nu-l ai, nu ai cum să-l ai. Și-atunci ce e de făcut?

Singura cale – și subliniez, singura cale – e să trăiești alături de cineva care a cunoscut experiența. Simplul fapt de a fi

în prezența cuiva care a cunoscut experiența va face ca ceva misterios să-ți fie transferat. Nu prin cuvinte, ci este vorba despre un salt al energiei: tot așa cum o flacără poate sări de la o lampă aprinsă la una neaprinsă, atunci când vii cu lampa neaprinsă aproape de cea aprinsă și flacăra poate sări. Același lucru se întâmplă între un maestru și un discipol: o transmitere dincolo de scripturi; o transmitere de energie, nu un mesaj; o transmitere de viață, nu de vorbe.

*Tao care poate fi rostit
nu este tao cel absolut;*

Rețineți această condiție.
Acum vom pătrunde în sutre:

*Când oamenii Pământului cunosc cu toții
frumusețea ca fiind frumusețe,
apare (recunoașterea) urâteniei.
Când oamenii Pământului cunosc cu toții binele
ca fiind bine, apare (recunoașterea) răului.*

Lao Tzu este anarhistul absolut. El spune: „În momentul în care începi să te gândești la ordine, apare dezordinea.” În momentul în care te gândești la Dumnezeu, Diavolul e deja prezent, fiindcă gândirea nu poate decât să implice contrariile; gândirea nu poate decât să implice dualitatea. Gândirea are în ea o dihotomie profundă, gândirea e schizofrenică, e un fenomen scindat. De aceea se insistă atât de mult pe ajungerea la o stare de nongândire – fiindcă numai atunci vei fi unitar. Altminteri vei rămâne doi, divizat, scindat, schizofrenic.

În Occident, schizofrenia a devenit, treptat, tot mai răspândită din cauză că toate religiile occidentale sunt în adâncul lor schizofrenice – ele divid. Spun că Dumnezeu e bun.

Și atunci unde să punem tot răul? Dumnezeu e pur și simplu bun și nu poate fi rău, iar în viață sunt atâtea lucruri rele – unde să pui acel rău? Așa că e creat Diavolul. În momentul în care îl crezi pe Dumnezeu, crezi imediat și Diavolul.

Trebuie să vă spun – Lao Tzu nu vorbește niciodată despre Dumnezeu, niciodată. Nici măcar o singură dată nu folosește cuvântul *Dumnezeu*, fiindcă odată ce folosești cuvântul *Dumnezeu*, Diavolul intră și el imediat pe aceeași ușă. Deschide ușa, și vor intra amândoi împreună. Gândirea implică întotdeauna contrariile.

*Când oamenii Pământului cunosc cu toții
frumusețea ca fiind frumusețe, apare (recunoașterea)
urâteniei.*

Lumea va fi frumoasă atunci când oamenii vor uita de frumusețe, fiindcă atunci nu va mai exista urâtenie. Lumea va fi morală atunci când oamenii vor uita complet de cuvântul *moral*, căci atunci nu va mai exista imoralitate. Lumea va fi în ordine atunci când nu va mai fi nimeni care să impună ordinea cu forța, nimeni care să încerce să creeze ordine. Toți aceia care încearcă să creeze ordine sunt răufăcători – ei creează dezordine. Dar e dificil de înțeles. E dificil fiindcă mintea noastră a fost în întregime instruită, instruită de acești gânditori schizofrenici. Ei spun: „Alege-l pe Dumnezeu și respinge-l pe Diavol; fi bun, nu fi rău.” Și cu cât încerci mai mult să fi bun, cu atât îți simți răutatea din tine.

Ai observat vreodată că sfinții care încearcă să fie absolut virtuoși sunt prea conștienți de păcatele lor? Citește *Confesiunile* lui Augustin. Să încerci o viață întreagă să fi un sfânt, după care să apară recunoașterea păcatului. Cu cât încerci mai mult să fi un sfânt, cu atât simți mai mult că ești înconjurat de păcate. Caută să fi bun și vei simți cât de rău ești. Caută să fi iubitor și vei da peste ură, furie, gelozie,

posesivitate. Caută să fii frumos și vei deveni din ce în ce mai conștient de cât de urât ești.

Renunță la dihotomie. Renunță la atitudinea schizofrenică. Fii simplu. Iar când ești simplu, nu știi cine ești – un frumos sau un urât.

Există o poveste sufistă:

Un maestru călătorea, și a venit la un han ca să înnopteze acolo împreună cu discipolii săi. Hangiul i-a spus că avea două soții, una frumoasă, alta urâtă.

„Dar problema este,” a zis hangiul, „că o iubesc pe cea urâtă și o urăsc pe cea frumoasă.”

Maestrul a întrebat: „De ce? Care e motivul?”

Bărbatul i-a răspuns: „Cea frumoasă e prea conștientă de frumusețea ei; asta o face urâtă” – când ești prea conștient de frumusețe, vei deveni fără îndoială urât – „iar cealaltă e prea conștientă de urâtenia ei. Asta o face frumoasă.”

Cea care era frumoasă se gândea încontinuu că e frumoasă – devenise arogantă, foarte mândră. Cum poți fi frumos dacă ești arogant? Aroganța e urâtenie. Devenise foarte egoistă. Și ai văzut vreodată un ego care să fie frumos? Cum poate egoul să fie frumos? Cealaltă, care era urâtă și era conștientă de urâtenia ei, devenise smerită, iar smerenia are o frumusețe a ei. Smerenia, lipsită de orice urmă de mândrie, de orice urmă de ego, creează frumusețea.

Așa că omul a zis: „Sunt derutat. O iubesc pe cea urâtă și o urăsc pe cea frumoasă, și te întreb pe tine cum se poate rezolva enigma asta. Ce se întâmplă? Ce e la mijloc?”

Maestrul și-a chemat toți discipolii și le-a zis: „Veniți și voi, fiindcă e într-adevăr ceva ce trebuie înțeles.”

Și a zis exact ceea ce spune Lao Tzu. Le-a zis și el discipolilor săi: „Nu fiți mândri pentru că știți. Dacă știți că știți, înseamnă că sunteți ignoranți. Dacă știți că nu știți, sunteți înțelepți. Un om cu desăvârșire simplu nu știe nici una, nici

alta, nici dacă știe, nici dacă nu știe. El trăiește fără să fie cătuși de puțin preocupat de sine.”

Acum, aș vrea să prelungesc povestea puțin mai mult. Ea se oprește aici; așa cum e ea spusă de sufiști, se oprește aici. Dar eu aș vrea să-i dau o turnură mai profundă. Aș vrea să vă spun că după vizita maestrului, am vizitat și eu hanul, mulți ani mai târziu, desigur. Iar bărbatul acela, hangiul, a venit la mine și mi-a zis: „E o enigmă. Odată m-a vizitat un maestru sufist și i-am expus această problemă, iar el a rezolvat-o. Dar de atunci încoace, totul s-a inversat. Femeia urâtă a devenit mândră de smerenia ei, și acum n-o mai iubesc. Nu doar corpul îi e urât, acum și ființa ei, întreaga ei ființă a devenit urâtă. Iar femeia frumoasă, știind că frumusețea îi era distrusă de faptul că era conștientă de frumusețea ei, a renunțat să mai fie conștientă de asta. Acum o iubesc. Nu doar corpul îi e frumos, ci și ființa i-a devenit frumoasă.” Așa că mi-a zis: „Acum spune-mi ce se întâmplă.”

Dar eu i-am zis: „Să nu mai vorbim despre asta. Dacă spun ceva, povestea va lua din nou o altă turnură. Nu mai spune nimic!”

Preocuparea de sine este boala; de fapt, a fi *nepreocupat de sine* înseamnă a deveni realizat. Asta înseamnă iluminare: să fii *nepreocupat de tine însuși*. Dar între dihotomie, între cele două contrarii, între dilemă, cum ai putea să fii *nepreocupat de tine*?

Întotdeauna alegi: alegi să fii frumos, iar urâțenia devine umbra ta; alegi să fii religios, iar nereligiozitatea devine umbra ta; alegi să fii un sfânt, iar păcatul devine umbra ta. Alege și vei fi în dificultate, fiindcă alegerea însăși a divizat viața. Nu alege, fii fără de alegere. Lasă viața să curgă. Câteodată ea pare a fi Dumnezeu, câteodată pare a fi Diavolul – ambii sunt frumoși. Nu alege. Nu încerca să fii sfânt; altminteri sfințenia ta nu va fi

sfințenie adevărată – o anumită mândrie asociată ei va face ca totul să fie urât. De aceea eu spun că de multe ori păcătoșii au ajuns la divin, iar sfinții au dat greș. Fiindcă păcătoșii sunt întotdeauna smeriți; crezându-se păcătoși, nu pot avea pretenții.

Am să vă spun o altă poveste. S-a întâmplat odată...

Un sfânt a bătut la ușile raiului, iar în același timp, chiar lângă el, un păcătos bătea și el. Iar sfântul îl cunoștea foarte bine pe păcătos. Trăise în același oraș cu el, și muriseră amândoi în aceeași zi.

Ușile s-au deschis. Păzitorul porților, Sfântul Petru, nici măcar nu s-a uitat la sfânt. I-a urat bun-venit păcătosului. Sfântul s-a simțit ofensat. La așa ceva nu se așteptase, ca un păcătos să fie binevenit.

L-a întrebat pe Sfântul Petru: „Ce se întâmplă? Mă jig-nești. Mă insulti. De ce nu sunt primit, de vreme ce păcătosul a fost primit cu atâta căldură?”

Sfântul Petru a zis: „Tocmai de-asta. Tu te aștepți. El nu se așteaptă. El doar se simte recunoscător pentru că a ajuns în rai. Tu simți că ți-ai câștigat dreptul ăsta. El simte grația lui Dumnezeu; tu crezi că datorită eforturilor tale ai ajuns aici. Pentru tine e o realizare, iar toate realizările sunt ale egoului. El e smerit. Nu îi vine să creadă că a ajuns în rai.”

E posibil ca un păcătos să ajungă, iar un sfânt să dea greș. Dacă sfântul e prea plin de sanctitatea lui, va da greș.

Lao Tzu spune:

*Când oamenii Pământului cunosc cu toții frumusețea
ca fiind frumusețe, apare (recunoașterea) urâteniei.*

*Când oamenii Pământului cunosc cu toții binele
ca fiind bine, apare (recunoașterea) răului*

De aceea:

fința și nonfința depind una de alta întru creștere...